

De verzoening met het leven, zichzelf en de wereld

Terwijl het verkeer op het Mr. Visserplein langs raast kan je in het Joods Historisch Museum in Amsterdam bij een geluidsinstallatie die het ontstaan van de aarde nabootst een meditatieve ervaring ondergaan.

DOORSANDRA VAN BEEK

Wie 60 wordt, viert dit met een feest, reis, of laat het passeren. Beeldhouwster Ida Kleiterp besluit haar 60ste te vieren met verzoening met het leven, zichzelf en omgeving in de vorm van een Verzoendeksel, kunstenaarsboek en beeldenroute in het Joods Historisch Museum.

Het is een onverwachte uitnodiging van beeldhouwster Ida om in het Joods Historisch Museum te komen kijken en luisteren naar haar 'verzoendeksel'... Wat is daarbij voor te stellen?

Van Kleiterp zijn vooral uit graniet of arduin gehakte jurken bekend; flinke oermoederbeelden met een postuur als zij zelf, met beitelsporen nog in de steen. Daarna kwamen uit haar handen tevoorschijn onder meer 'bloembed', uit arduin gehakt, 'twaalf stenen kussentjes' van arduin en marmer en 'onder tafel' in brons. Deze staan nu her en der in het museum.

Ida loopt het museum binnen alsof het haar eigen huis is. In de 'grote synagoge'-zaal laat ze tussen de vaste opstelling drie middelgrote 'aartsmoeders' zien van wit glinsterend ruw marmer. Ze zijn er dus nog, de oermoeders.

Intussen heeft ze het over de oktobermaand, tijd van bezinning. In de joodse traditie is grote verzoendag Yom Kippoor, dag van inkeer, vasten en gebed (dit jaar 9 oktober). En over het Verzoendeksel, dat ze baseerde op de beschrijving in de Tora, boeken van Mozes, de Ark van het Verbond.

Vervolgens toont ze de mikwe, plaats van zuivering. Dit eeuwenoude badhuis is

Het witte albasten Verzoendeksel van Ida Kleiterp met de geluidsinstallatie van Erik Langhout. Foto Jørgen Krielen

opgegraven. Het bevindt zich beneden, onder Amsterdams Peil. Op een metershoge sokkel vanaf de badhuisvloer, staat te dan: het Verzoendeksel.

Op het eerste gezicht doet deze denken aan De Kus van beeldhouwer Brancusi, van omhelzende geliefden; hoofden en lichamen ontmoeten elkaar.

Ida's moderne variant is een wit albasten blok als doos met daarop twee naar elkaar toe buigende vleugels of witte schelpen, wie zal het zeggen.

Rondom bevindt zich een geluidsinstallatie, ontworpen door geluidsman Erik Langhout. In plaats van koptelefoons zijn MP3 spelertjes in vormen van transparant

hars geïnstalleerd. De 'oren' van Langhout staan op sokkels. Je moet er tussenin gaan staan.

De klank van een mensenmenigte veroorzaakt even desoriëntatie. Dan boem, boem, schoten, zuchten, getingel en helder natuurgeluid van onweer, zee, vogels en stromend water. Een vreemde ervaring

om stilletjes dit ritueel te ondergaan, terwijl vlakbij het verkeer op het Mr. Visserplein langs raast.

Langhout legt uit dat de geluidsmix het ontstaan van de aarde nabootst of ermee associeert; noemt het 'meditatief geluid'. „Geluid roept beelden op”, aldus Kleiterp, „terwijl een beeld gevoelens oproept.” Langhout gaat door op de geluidsband, die 4 minuten en 46 seconden duurt en in elk MP3-spelertje zit.

Het is een (steen)goed idee. Hoe kom je erop? Ida trof in het Bijbels Museum een replica van het origineel met twee engelen. Daartussen spreekt God. Onder het deksel bevinden zich geboden en teksten. Ze raakte er gefascineerd door. Zo ontstond het Verzoendeksel en kunstenaarsboek over het verzoeningsproces met het leven, zichzelf en de wereld.

Ida voegt er aan toe: „Van leven zonder kinderen, alleen, met hangte...”, het woord inslikkend. Ze vergelijkt het met schoonmaken. Ze stelde het boek samen op een intuïtieve manier, daarbij geïnspireerd door Japans prentpapier, toppunt van schoonheid en harmonie. Het boek is er in het origineel en een gedrukt inkt-exemplaar. Tamara Benimah schreef het voorwoord, beginnend met de zin: „Het leven is een harde noot om te kraken.”

Gelukkig is er nu als troost het verzoendeksel als eigentijds ritueel in een object met veel techniek. Irene Faber stelde de tentoonstelling samen. Ze vindt het een 'leuk uitgangspunt' om het te exposeren met Kleiterps werk uit de collectie. Ze wil in de toekomst meer met kunstenaars samenwerken. Ook het Kindermuseum is erbij betrokken. Ida gaf daar les, liet kinderen verzoeningskaarten maken over iets dat ze erg vonden en/of ongelukkig over waren. Zo schreef een kind de binnenkant van een kaartje vol met de woorden 'dik' en 'dan' en plakte op de voorkant een roepje Japans papier: Dun.

De tentoonstelling in het Joods Historisch Museum loopt tot 30 november.